

Betänkandet Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88)

I betänkandet framhålls kulturarvet som en väsentlig beståndsdel i strävan att stärka de nationella minoriteterna, deras språk, varieteter, dialekter och kultur. Utredningen föreslår bland annat

- att regeringen ger Rikssarkivet ett tydligt uppdrag att inkludera de nationella minoriteterna och deras immateriella kulturarv i sitt uppdrag och
- att regeringen ger Rikssarkivet och Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att samarbeta i frågor rörande de nationella minoriteternas kulturarv.

Rikssarkivet ställer sig positivt till utredningens förslag om ett tydligt uppdrag när det gäller de nationella minoriteternas kulturarv. I utredningsbetänkandet (s. 181) föreslås följande:

Rikssarkivet bör ges ett tydligt uppdrag att inkludera de nationella minoriteterna och deras immateriella kulturarv i sitt uppdrag. Ett sådant uppdrag skulle innebära såväl aktiv insamling, dokumentation och bearbetning av arkivmaterial som utåtriktad arkivverksamhet utan forskningsavsikter. Det senare i form av t.ex. utställningar och andra aktiviteter riktade till allmänheten.

Förslaget ligger till större delen inom ramen för Rikssarkivets lagstadgade uppdrag och långvariga praxis. Vissa påpekanden måste dock göras:

- Rikssarkivet konstaterar att utredningens användning av begreppet immateriellt kulturarv avviker från Unescos konvention om det immateriella kulturarvet. Konventionen avser att trygga levande kunskaper som vidareförs mellan människor, exempelvis berättelser, minnen, folkmusik, dans, hantverkstraditioner och språk. Däremot omfattas inte det skriftliga kulturarvet i form av arkivhandlingar. Det nationella arbetet med konventionen, som samordnas av Institutet för språk och folkminnen, har därför inte till någon del anförtrotts Rikssarkivet. En utvidgning av Rikssarkivets uppdrag till att även omfatta immateriellt kulturarv, från minoriteterna eller någon annan grupp, skulle knappast vara ändamålsenligt.
- Formuleringen ”bearbetning av arkivmaterial” är öppen för skilda tolkningar. Rikssarkivets uppdrag är att bevara arkivinformation i autentiskt skick. Den åsyftade ”bearbetningen” kan därför inte innebära förändringar av arkivinformationen sedan den överlämnats till myndigheten, däremot registrering och andra åtgärder för att tillgängliggöra materialet.

Riksarkivet har i sitt yttrande om samhällsutmaningar den 1 september 2016 (Ku2015/02965/LS) framhållit att arkiv från den enskilda sektorn har en särskild potential när det gäller att spegla den samhälleliga mångfalden. Myndigheten har en förvärvspolicy för enskilda arkiv som slår fast vikten av att bevara en allsidig, relevant och autentisk information om samhällsutvecklingen. Flera projekt och kampanjer har genomförts för att dokumentera exempelvis kvinnors kamp för jämställdhet och för att ge röst åt minoriteter. I Riksarkivets förvar finns sedan länge arkiv från civilsamhällets sammanslutningar, däribland de nationella minoriteternas organisationer.

I sin skrivelse till regeringen inför översynen av arkivområdet och Riksarkivets roll den 29 juni 2017 (Ku2017/01617/KL) har myndigheten vidare kommenterat att arkivmaterial med koppling till det samiska kulturarvet är prioriterat i kulturarvspropositionen (prop. 2016/17:116). I det statliga arkivmaterialet är uppgifter som belyser de nationella minoriteterna integrerade med, och oskiljaktiga från, det övriga materialet. Däremot finns det enskilt arkivmaterial med klar proveniens från de nationella minoriteterna. Riksarkivet har ett förtroendefullt samarbete med det samiska civilsamhället, och har också anförtrotts vården av samiska arkiv och samlingar. I skrivelsen uttrycker Riksarkivet sin beredskap att ta ett vidgat ansvar för arkivmaterial med koppling till det samiska folket liksom till övriga minoriteter.

Myndigheten är alltså beredd att ta ett utökat ansvar för de nationella minoriteternas enskilda arkiv. Samtidigt måste Riksarkivet framhålla att det sällan är möjligt att ta ut full kostnadstäckning för de enskilda arkiv som överlämnas till myndigheten. Ett mera omfattande ansvar för de nationella minoriteternas arkiv skulle med all sannolikhet få till följd ett betydande inflöde av såväl analogt som digitalt material. Inte minst det långsiktiga bevarandet, tillgängliggörandet och tillhandahållandet av digitala arkivhandlingar är resurskrävande, särskilt när det gäller den enskilda sektorns material som ju levereras på en mängd olika typer av informationsbärare och i olika format.

Det anges särskilt i utredningens direktiv att förslagen ska kostnadsberäknas och att förslag till finansiering ska lämnas av utredaren. Riksarkivet noterar med desto större förvåning utredningens åsikt att förslaget om ett utökat ansvar för de nationella minoriteternas arkiv inte skulle föranleda någon ytterligare finansiering.

Beslut i detta ärende har fattats av riksarkivarien Karin Åström Iko efter föredragning av enhetschefen Björn Asker.

Karin Åström Iko

Björn Asker